

Η Ψυχολόγος Σοφία Ανδρεοπούλου μιλά στο elamazi.gr για τη σχολική βία

31/03/2015

Η Ψυχολόγος Σοφία Ανδρεοπούλου μιλά στο elamazi.gr για τη σχολική βία

Επιμέλεια: Ελένη Βλάχου

Καθημερινά γίνεται λόγος για τη βία στα σχολεία. Πρόκειται για ένα φαινόμενο το οποίο, δυστυχώς, στις μέρες έχει συνεχώς αυξητική τάση. Ένας στους τρεις μαθητές έχει εμπλακεί σε ένα τουλάχιστον περιστατικό εκφοβισμού, ως θύτης, θύμα ή παρατηρητής! Σύμφωνα με τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας, τουλάχιστον το 10 – 15% των μαθητών είναι θύματα συστηματικής βίας από τους συμμαθητές τους, ενώ πάνω από το 5% παραδέχονται ότι ασκούν βία και η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών είναι μάρτυρας περιστατικών σχολικού εκφοβισμού.

Bullying Victim

Τι πρέπει να κάνουμε για να αντιμετωπίσουμε τη σχολική βία;

Το elamazi.gr επισκέφθηκε την ψυχολόγο και οικογενειακή θεραπεύτρια Κα Σοφία Ανδρεοπούλου, συγγραφέα του βιβλίου Πέτρος & Ράνια, που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ψυχογίος και πραγματεύεται τον σχολικό εκφοβισμό, η οποία μας παραχώρησε μία εκ βαθέων συνέντευξη για το συγκεκριμένο κοινωνικό φαινόμενο.

Τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός και πώς εκδηλώνεται;

Σχολικός εκφοβισμός είναι ο όρος που χρησιμοποιούμε για την επαναλαμβανόμενη, εκ πρόθεσης επιθετική συμπεριφορά ενός (ή περισσότερων) μαθητή εναντίον ενός (ή περισσότερων) άλλου μαθητή μέσα στο σχολείο ή στο ευρύτερο περιβάλλον του σχολείου. Στην έννοια αυτή περιλαμβάνεται η λεκτική, η ψυχολογική και η σωματική βία. Επομένως, εκφοβισμός θεωρούνται ποικίλες συμπεριφορές όπως απειλές, κοροϊδία, συκοφάντηση, κλέψιμο αντικειμένων, σπρωξιές, ξύλο, σεξουαλική κακοποίηση. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις έχουμε τρεις ρόλους που καλύπτονται από ένα ή περισσότερα παιδιά ο καθένας: το παιδί που εκφοβίζει (ο «θύτης»), το παιδί που εκφοβίζεται («το θύμα») και το παιδί που παρατηρεί (ο «παρατηρητής»).

Για ποιους λόγους κάποια παιδιά εκφοβίζουν άλλα;

Οι λόγοι που κάποιο παιδί εκφοβίζει μπορούν να είναι πολλοί και διαφορετικοί. Κάποιες φορές, το παιδί υφίσταται τέτοιου τύπου συμπεριφορά στο σπίτι του, από τους γονείς του ή κάποιον αδελφό/η, οπότε ίσως έχει την εντύπωση πως είναι αποδεκτή μια τέτοια συμπεριφορά. Επίσης, συχνά τα παιδιά-θύτες είναι παιδιά που δεν τα καταφέρνουν καλά στα μαθήματα οπότε μέσα από τη βίαιη συμπεριφορά προσπαθούν να βρουν κάποιο ρόλο, έστω και αρνητικό, όπως είναι ο ρόλος του νταή που όλοι φοβούνται. Πολλά παιδιά-θύτες νιώθουν ζήλια ή οργή και δεν γνωρίζουν καλύτερους τρόπους για να εκφράσουν και να διαχειριστούν τα συναισθήματα αυτά. Σε κάθε περίπτωση, το παιδί που εκφοβίζει είναι ένα παιδί μπερδεμένο, πιθανώς δυστυχισμένο και χρειάζεται υποστήριξη και καθοδήγηση.

Ποια παιδιά κινδυνεύουν να εκφοβιστούν από άλλα παιδιά;

Παλιότερα υπήρχε η αντίληψη ότι «θύμα» εκφοβισμού γίνεται περισσότερο ένα παιδί που παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα, μια υστέρηση ή που είναι εμφανώς διαφορετικό. Πρόσφατα άρχισε να φαίνεται πως αυτό δεν ισχύει και τόσο. Συχνά πλέον τα θύματα είναι καλοί ή άριστοι μαθητές, ακόμα και παιδιά που διαπρέπουν σε κάποιον τομέα. Ενδεχομένως τα κοινά χαρακτηριστικά των παιδιών «θυμάτων» είναι τρία: παίρνουν πολύ βαριά την κακοποιητική συμπεριφορά, δεν αντιδρούν σε αυτή (ή τουλάχιστον όχι αποτελεσματικά), και συχνά είναι σχετικά απομονωμένα παιδιά χωρίς πολλούς φίλους.

Παιδιά-παρατηρητές του εκφοβισμού κινδυνεύουν;

Χωρίς αμφιβολία, το παιδί που γίνεται μάρτυρας εκφοβισμού βρίσκεται και το ίδιο σε πολύ δύσκολη θέση. Πρώτα απ' όλα, εφόσον υπάρχουν στο σχολείο παιδιά που εκφοβίζουν ανενόχλητα, τότε κάθε παιδί μπορεί να βρεθεί στη θέση του θύματος. 'Αλλωστε, συχνά οι ρόλοι αυτοί εναλλάσσονται. Ένα παιδί που σήμερα είναι παρατηρητής μπορεί αύριο να γίνει θύμα ή θύτης. Επιπλέον, το παιδί-παρατηρητής βλέπεται ψυχολογικά από την κατάσταση αυτή: αν αντιδράσει και υπερασπιστεί το θύμα, νιώθει φόβο γιατί ξέρει ότι ενδέχεται ο θύτης να στραφεί εναντίον του. Αν δεν αντιδράσει, τότε

νιώθει τύψεις και σχηματίζει μια κακή εικόνα για τον εαυτό του. Σε κάθε περίπτωση, το κλίμα του εκφοβισμού κάνει κακό σε όλους τους εμπλεκόμενους.

Η φτώχεια και η ανοχή γεννούν τη βία στο σχολικό περιβάλλον;

Τα στατιστικά στοιχεία για την ελληνική πραγματικότητα είναι κάπως περιορισμένα. Επομένως, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με βεβαιότητα κατά πόσο η φτώχεια αυξάνει την πιθανότητα εμφάνισης σχολικού εκφοβισμού ή όχι. Είναι γεγονός ότι εκφοβισμός παρουσιάζεται και σε ακριβιά ιδιωτικά σχολεία, επομένως μάλλον δεν μπορούμε να τον συνδέσουμε μόνο με το οικονομικό επίπεδο των μαθητών. Φαίνεται ωστόσο λογικό πως όταν οι γονείς αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα είναι πιθανότερο να λειτουργούν με ένταση ή επιθετικότητα και κατά συνέπεια τα παιδιά τους είναι πιθανότερο να εμφανίσουν τέτοια συμπεριφορά στο σχολείο.

Η ανοχή, ωστόσο, αναμφίβολα δεν βοηθάει. Το παιδί που φέρεται βίαια χρειάζεται κατανόηση και βοήθεια – όχι όμως ανοχή. Ανέχομαι σημαίνει πως αφήνω παθητικά την κατάσταση ίδια και αυτό απλώς χειροτερεύει το πρόβλημα. Η κοινωνία μας γενικά δείχνει δυσανάλογα μεγάλη ανοχή απέναντι στη βία: γονείς χτυπούν ανενόχλητοι τα παιδιά τους, εκπαιδευτικοί ειρωνεύονται και απειλούν τους μαθητές τους, φοιτητές καταστρέφουν τις σχολές τους χωρίς καμία συνέπεια. Όλη αυτή η ανοχή στη βία, απλώς εκτρέφει μεγαλύτερη βία. Η έλλειψη ορίων και συνεπειών απλώς ανακυκλώνει τη βία.

Η μεγάλη έκθεση παιδιών σε ταινίες και ηλεκτρονικά παιχνίδια με βίαιο περιεχόμενο προκαλεί βία στο σχολικό περίγυρο;

Η αλήθεια είναι πως τα βιντεοπαιχνίδια με βίαιο περιεχόμενο είναι σχετικά πρόσφατα και επομένως δεν έχει μελετηθεί η μακροπρόθεσμη επίδρασή τους πάνω στην ανάπτυξη του παιδιού. Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορες έρευνες με πολύ αντιφατικά ευρήματα. Οι περισσότεροι μελετητές υποστηρίζουν ότι τα βίαια παιχνίδια και οι βίαιες ταινίες κάνουν πιο βίαιο το παιδί. Άλλοι πάλι ισχυρίζονται ότι η έμφυτη επιθετικότητα του παιδιού εκτονώνεται μέσα από τα παιχνίδια αυτά και επομένως το παιδί λειτουργεί λιγότερο βίαια στην καθημερινή του ζωή. Εκείνο που συμβαίνει σίγουρα είναι πως όταν το παιδί ασχολείται επί ώρες με βίαια ηλεκτρονικά παιχνίδια αφενός εξοικειώνεται με την βία, και αφετέρου δεν διδάσκεται άλλους τρόπους διαχείρισης των προβλημάτων και των συγκρούσεων. Επομένως, ένα ασφαλές συμπέρασμα είναι πως θα ήταν προτιμότερο τα παιδιά να παίζουν όσο το δυνατόν λιγότερο βίαια βιντεοπαιχνίδια και αντ' αυτού, να παίζουν περισσότερο βιντεοπαιχνίδια που προάγουν την κριτική σκέψη και την ικανότητα συνεργασίας.

Πώς πρέπει να δράσουν γονείς και καθηγητές απέναντι στη σχολική βία;

Η διαχείριση της βίας στη ζωή των παιδιών απαιτεί συντονισμένες και μόνιμες ενέργειες. Επομένως, καλό θα ήταν σε κάθε σχολείο να συνεργαστούν ο σύλλογος γονέων με τον σύλλογο διδασκόντων προκειμένου να οργανώσουν:

Α) δράσεις για γονείς και μαθητές σχετικά με τη διαχείριση της βίας και την επίλυση των συγκρούσεων. Συγκεκριμένα, εκπαίδευση πάνω στη διαχείριση του θυμού και της ζήλιας, πάνω στην αναζήτηση θετικών ρόλων, πάνω στη συνεργασία μεταξύ των μαθητών και πάνω στην αύξηση της αυτοπεποίθησης των μαθητών.

Β) Μόνιμη δομή για περιστατικά εκφοβισμού. Να γνωρίζουν όλοι οι μαθητές πως υπάρχει συγκεκριμένος ψυχολόγος ή εκπαιδευτικός στον οποίο μπορούν να απευθυνθούν αν έχουν οποιαδήποτε εμπλοκή σε περιστατικό εκφοβισμού και πως ο ειδικός αυτός θα τους βοηθήσει να διαχειριστούν την κατάσταση.

Πέραν αυτών, αν ένας γονιός αντιληφθεί ότι το παιδί του βιώνει εκφοβισμό, θα μπορούσε να δοκιμάσει τα παρακάτω:

- Να ακούσει το παιδί χωρίς κριτική και να κατανοήσει τι πραγματικά συμβαίνει
- Να του εξηγήσει πως δεν φταίει εκείνο μια που είναι παιδί και δεν έχει μάθει πώς να λειτουργεί καλά.
- Να του τονίσει πως έχει δύναμη και δεν είναι μόνο του. Πως μαζί θα ψάξουν για λύσεις.
- Να του προτείνει να ζητήσει τη βοήθεια άλλων παιδιών της τάξης του ώστε μαζί να λύσουν το πρόβλημα ως ομάδα.
- Αν αυτό δεν αποδώσει, να του προτείνει να ζητήσει τη βοήθεια του διευθυντή και των εκπαιδευτικών.
- Αν ούτε αυτό δε λειτουργεί, να ζητήσουν μαζί βοήθεια ειδικού
- Αν το παιδί συνεχίζει να υποφέρει και η κατάσταση δεν βελτιώνεται, τότε ίσως πρέπει να εξετάσουν μαζί πιο ακραίες λύσεις, όπως αλλαγή τμήματος ή ακόμα και σχολείου.